

مجله تاریخی و جغرافیایی

مطبعه و محل اداره :

در حال اوغوشده امنیت
مزدوغی حوارینده
مشکول بقوشنده
۲۰ نوسرو

مسلک زه موافق آثار
جدیدیه مع المصنوبه
قبول اولنور

درج ایدلمه یین آثار اعاده اولنماز

تاریخ ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، سیاست ، احوال و شئون ، اسرار و راز ، بر نشر اولنور .

آبونه بدلی

صاحب و مؤسسه لری :

در معادته نسخه سی ۵۰ یار ددر

ابوالعلاؤین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

قیرلهدن مقوا بورو الیه کوندربلایسه سنوی
۲۰ غروش فضله آلامر

۱۰ تموز ۱۳۲۹

سه لکی	القی آیلانی	غروش
۶۵	۳۵	۳۵
۶۵	۳۵	۳۵
۱۷	۹	۹

عدد : ۱۷۸

۱۲ صفر ۱۳۳۰ پنجشنبه ۱۹ کانون نانی ۱۳۲۷

یدنجی جلد

معنایینده قطعاً مغایر و منافی دکلر . چونکه (اذا) مفاجأة معنا .
سنه ده اولسه (حین و دهر) معنایینده نسبتاً انسانك اوزرندن کچن
ادوارك اقل قلیل قالاچغندن شبه یوقدر . انسانك ترابدن و سلاله
طینیهدن خلق اولونمق معناسنده منافی دکلر . چونکه فنا و تحلیلا
هنوز جمله من تراب و سلاله طینیهدن بشقه برشی دکلر .

محترم! ایشته قرآن عظیم الشان بکونکی فنون حاضره یه کوره اعجازینی
کوستره یور . یوز سنه ، بیک سنه صوکرده ینه بوضورتله معجزه باهره سنی
کوستره جکنده شبه ایتمه ملی بز . باقی فیض و احترام!

« تنقید محق » محرری روسچفلی

عمر فاروقی

تایخ حکومت اسلامی

افغانستان

امیر عبدالرحمن خان

شمشیرینک ز آهن بد چون کند گس

نا کس بتربیت نشود ای حکیم کس

یاران که در لطافت طبعش خلاف نیست

درباغ لاله روید و در شوره بوم خس

چوق کچمه دی که پدرم و بایه طوتولدی . مملکتک جاهل عطاردلری
بیلدکلری علاجلارک هپسنی استعمال ایتدکلری حالده خسته لق کوندن کونه
آرتدی . شیر علی خانک بلخه کلرب فیض محمد خاندن امداد آلدقندن
صوکر اکابله طوغرو یورو مکده اولدیغی ده ایشیدیلدی .

همان عمجه مه بر مکتوب یازوب پدرمک خسته لغنی و شیر علی ایله
فیض محمد خانلرک متفقاً حرکتی بیلدیردم . بونلره قارشى چیمغه ایسته .
یورسه مه پدرمی یالکز بیراقیورم . باری سز کابلی تشریف ایدیکزده
خسته نك یاننده بولونکیز . دیدم . مکتوبمک جوابی کجیکدی . بر طرفندن ده
جاسوسلرم شیر علی خانک کابله ایکی منزل قاله سنی به قدر یا قلاشدیغنی
خبر ویریوردی . قارشى چیمق ایچین حاضر لاندیغ صیراده دشمنک
(پنج شیر) ه واصل اولدیغنی ، اورادندن کوهستان کابلی طوتمق نیتنده
بولندیغنی طویجیه پدرمدن مساعده و دعا آلهرق (چاریکار) ه عزیمت
ایتدم . عمجه مه غزنی به کیش ، لکن بنم حربی بیتیرمه می بکله مکده
بولونمشدی .

(چاریکار) ه ووصلده فیض محمد خانک پنج شیر دره سندن کله جکنی
استخبار ایتدم . همان حرکت ایلیه رک بوتون کون یورو مک صورتیه
علی السحر (کل بهار) و (الله داد) قلعه سنی پیشگاهنه کلدیم که بونلر پنج
شیر دره سنک مدخلنده ایدی .

فیض محمد خان کلدی . فقط طانک اوزرندن باقوبده بزم عسکری

اولانلر مزایای شریفه قرآنی کنیدیلرینه اویدرمازلر بلکه کمال اخلاص
و ایمانله اودریای بی پایاندن بعض احکام شریفه سنه کمال اتقانله تبعیته سعی
بلیغ کوسترلر . (هل آتی ...) یه دائر کتب تفاسیری تتبع ایدیکز !
بر طاقم اقواله تصادف ایده جککیز شبه سزدر . بونلردن بر قاجنی شورا .
جقده سویله یلم . ابن عباس (تفسیر کبیرده) قرق سنه طین ، قرق سنه
صلصال ، قرق سنه حماء مسنون حالنده آدمک (لم یکن شیئاً مذکوراً)
اولدیغنی اتیان ایده یور .

(نجم الدین کبراء) قال جعفر (هل آتی علیک یا انسان وقت لم یکن الله
ذا کرآلک) دیه تفسیر ایده یور .

(تأویلات نجمیه ده) نتیجه اعتباریله (مآتی علی الانسان حین من
الاحیان وهو کان منسیاً فیها بالنسبة الى الحق و کیف وهو مخلوق علی صورته
و صورته حاضرة له مشهودة عنده) دیه تفسیر ایده یور .

ایشته کر دیور سکر که آ : منسیرینک هربری معلومات مکتسبه حاضرده .
لرینه کوره تفسیره چالیشمشلردر . هیچ بریسی دیکرینه بکزمه یور .
حالبوکه : جمله سنده بولندقلری عصرک سویه عرفانه کوره کنیدیلرنجه
بر قناعتده وارددر . بناءً علیه بیلمش اولالم که : حضرت قرآن
اویله برکشینک ، بش کشینک ، حتی بر عصرک ، بش عصرک ، تفسیریله
قدرت معجزه باهره سنی تجلی ایتدر مکدن خالی قالمایه جقدر .

شمی تنقید محمک ۱۹ نجی صحیفه سنده کی تفسیرینک ایضاحی ایشته
شویله در :

(هل) قد ، معناسنده در . (الی) فعل لازم اولارق یحیی ،
معناسنده در . (علی) استعلا و (من) معناسنی متضمندر .
برنجی آیتده کی انسان (لم یکن شیئاً مذکوراً) حکم جالیانه نظراً
یالکیز بر صورتدن عبارت وصاحب حیوة معناسنده در . (حین) وقت مبهم
معناسنده در . (دهر) زمان ایله غیر منقطع معناسنده در .

ایکنجی آیتده کی انسان حضرت آدم و اولاد آدمی شامل اولارق
احراز کمال و تکامل ایدن انسان معناسنده در . (ابتلاء) بلودن مشتق
اولارق اختیار طریقیه اسکیتمک معناسنده در . (سمیعت ، بصیرت) حق
و حقیقتی کورمک معناسنده در .

شوتفصیلاته کوره معنای شریفی شودر :

(یالکز صورتدن عبارت فقط صاحب حیوة اولان انسانك اوزرندن
برجوق دورلر کچدی که : او حالنده شایان ذکر یعنی قابل تکلیف و تربیه
دکلدی . بزمکلف اولان انسانی صورتدن عبارت اولان نسل انساندن
ابتلاء خلق ایدرک سمیع و بصیر قیلدق) دیمکدر که : کرک فنون حاضره یه
کرک موجود اولان انسال بشریه به تمامی تمامنه مطابقدر . حتی (واذا
سویته فنفتخت فیه من روحی ...) آیت کریمه سنده کی (تسویه) کله .
سنی ده مفسرینک تأویلاتنه اوغرامایه رق دوغریدن دوغری کنیدی
معناسیله تنویر حقیقت ایدرم . نفخ روح ، روح انسانیدر . یعنی
روح کمال استعداد حقیقتی سویه بدنه کوره تجلی ایتدیره یور دیمکدر .
استشهاداً اتیان ایتمش اولدیغکیز ایکی آیت کریمه ایله بر حدیث شریفک

کوروخچه شاشیدی . چونکه کوهستان خانلری ، کندیسنی دعوت
ایتملر و مرورینه مساعده ایله جککرینه دأر سوز ویرمشلردی . شو
وعده به بناء کیمسه قارشیسنه چیقاجقنی امید ایتموردی .

او ائشاده شیر علی خاندن آلدینی بر مکتوبدهده ایکی کونه قدر
کله جککنی و کندیسنی کله یخه یرندن قیملداتماسی توصیه اولونمشدی .

فیض محمد خانک بو مکتوب طولایسیله جانی صیقیلدی . سرزنش
آمیز بر جواب یازدی و : عبدالرحمن بزدن اول کلتش ، یولی کسمش .

بوراده طوراجق اولورسه ق همیزی اولدوره جکدر . دیدی . صباحه
قدرده طاغک اوزرنده سپرلر ، متریسار انشاسنه چالیشدی . ایرتسی

کونی صباحلین هجوم ایتدک . شدتلی بر محاربه اولدی . فیض محمد خان
طاقمی یوکسکده بولوندینی ایچین بز ابتدا صیقیتی چککک . فقط برقاج

ساعت صوکر سیرلری ، متریسارنی اشغال ایلهدهک .
فیض محمدخان سپرلرینک اشغال ایدیلدیکنی ایشیدنجه طاغک آرقه سندن

کوروندی . بن همان اوطرفه طوغرو بر طوب آتدم . دانهلردن بری
مشار الپک قارنه اصابت ایدهرک یهدیکی نان ونعمتمیزی بورندن کتیردی

و غدارلننه مناسب بر صورتده حیاته خاتمه چکیدی .
عسکرینی تمامیه اسیر ایتدم . نعلنی ده کابله بولنان والدهسی و بیوک

برادری ولی محمد خانک نزدینه کوندردم . دوت کون صوکراده کابله
عودت ایلهدم .

کابله کایر کلتز پدرمک یانه کیردم . صرک درجه بیتاب بر حالده ایدی .
قادیلر ، عبدالرحمن کلدی . سزکله کوروشمک ایستیور . دییه سسلندیلر .

فقط بیچاره تکلمه مقتدر اولامادی . یالکز الی قیملداتما بیلدی . بر
بارچه یاننده اوطوردقندن صکرا قانقدم . اوردوگاهه کیدوب تنظیم امور

ایله اشتغال ایتدم . ایکی کون بوضورتله چکدی . اوچنچی جمعه کونی پدرم
ارتمال ایله یهرک فراقیله یوره کی یاقدی . لکن قضااءالهی به رضا

کوستروب تهیز و تکفیلندن صوکر کندی ملکی اولان حشمت خان
قلعه سنده کندی تمین ایله مش اولدینی محله دفن ایتدک . ملول و محزون

دونوب کابله کلدک . نقره و ضایه صدقهلر داغیتدق .
اوچ کون صوکره عمجه محمد اعظم خان غریزندن کابله کلدی .

— پدرم حیاته بولوندقچه سز اونک کوچک برادری ایدیکز .
بنده مئاماً سزک کوچککزدده شیمدی بایام و غات ایتدی . خدومکزدده

م یرته سچمک اوزره بر سلسله بوررتورز . دیدم .
— سز ، امیر مرحومهک بالاسه تحقاق وارز سکر . بناء علیه

بدرکزک جانشینی اولورسکرز . بنده کافی السابق خدمتکزدده بولونورم .
جوانی ویردی . تکرار :

— عمجه جقم سزک بوسن شیخوختکزدده باشقهرلرینک معینده بولونماسی
لایق دکلدز . بن هنوز کنجم . پدرمه ناصیل خدمت ایتدمسه سزه

اولیه خدمت ایدرم . دیدم .
بومسئله دوت کون قدر مذاکره ایدیلدی . انهایه جمعه کیجه سی

خاندان سلطنتی و امرای ولایاتی طویلادم . هپسک حضورنده خطبهک
کوروخچه شاشیدی . چونکه کوهستان خانلری ، کندیسنی دعوت

عمجه نامنه اوقونماسی تنیه ایتدم . ایلیک دفعه کیدوب عمجه به بن
بیعت ایلهدم . امرای سائرده بکا اقتداء بیعت ایتدکدن صوکر امیرک

حضورندن چیقوب اوردوگاهه کیتدم .
قرق کون کیجه لی کوندوزلی قرآن اوقودوب پدرمک روحنه هدیه

ایتدیردم و برچوق خیرات و حسنات ایله تذکار نامه چالیشدم .
پدرمک وفاتندن بر قاج آی صوکره (سرفراز خان غلیجائی)

(صاحب زاده غلام جان کوهستانی) (نواب خان کوهستانی) (صوفی
خان بابائی) (محمد اکبر خان غلیجائی) (میر اکبر خان کوهستانی)

(احمد کشمیری زاده میرجان عبدالحالق) (ملک جبار خان) کی بعض
مفسدلی :

— عبدالرحمن بوراده بولوندقچه سزک نوزکز یک محدود قالیور .
اونی بلخه کونده رسه کز ، خدومکزی ده یرینه تعیین بویورسه کز .

دییه رک القاءه قانقدیشدیلر و عمجه مک حتمده کی توجهنی ازاله ایله دیلر . برکون
دربار امارته کیتدم . عمجه مک حضورینه کیره جکم صیراده قایچی :

— امیر حضرتلری او یویور . دییه یولی کسدی . اوکله یی بر ساعت
کچینجه قدر قانی دیشاریسند اوطوردم . سائر مأمورین و بندکان

حضوره کروب چیقوردی . برار صوکر عمجه مه یمک کتیردیلر ،
بکاده ایجری کیرمک ایچین مساعده ایتدیلر .

اوطیه کیرنجه باقدمکه تکمیل امرا عمجه مک یانه اوطورمش .
بنده بر طرفه اوطوردم . (یمکه بویورک) دیدیلر . اعتذار ایتدم .

یمکدن صوکر احضار مجلس بر بریله مکالمه باشلادی . دها زباده اوطورمایه
ازوم کورمه دم . قانقدم چیقدم .

اوچ کون صکره عمجه بنی چاغیردی و باخه کیمه می تکلیف
ایلدی .

— خدومکز عبدالله خانک عبدالرحیم و جنرال نصیر خانلری
آلهرق ۲۴ طوب ایله بلخه کیمه سی . دها موافقت ، بنی براقیکز کابله

سزک یانکزدده قالایمکه شیرعلی خانک هر اتدن حرکتده سدرای اوله یم
دیدم .

— یوق یوق . سز کیمه یخه بلخک احوالی انتظام پذیر اولمایاجق ،
جوانی ویردی . باقدمکه بنی کابلدن اوزاقلاشدیرمق ایستیور ، فکرده

نهایت ایدیور . بناء علیه اون کون ایشنده حاضر لاندیم و اهل و عیالی
کابله بر اقوب بلخه مترجماً یوله چیقدم .

موسم قیش وقار زیاده اولدینی ایچین انشای طریقه برچوق صیقیتی
چککک . حتی عسکرمدن اوچیز قدرینک الی ایاغی طوکدی .

§

مرحوم محمد امین خانک اوغلی (محمد اسماعیل خان) ننگ بر طابور
نظامیه پیادسی و بش بیک سواری ایله آلتی طوبی حامل (هزاره)

اراضیسنه و (کرنیل سهراب) که ده درتیور نظامیه سراسی و دوت
طوب ایله باجگاه دره سنک اغزینه کتیرک بمله کوروشمه سی عمجه

طرنندن امر اولونمشدی .

بونلر ملاقاتمه کلینجه بلخده کی اغتشاشی تسکین ایچین برلکده کلهرنی سوبله دم وکندیلرینی ایلك بهارده ترخیص ایده جکمی وعد ایلهدم . بونلر تکلیفی قبول ایله برابر کله جکلری آنده ، همه حال کابله عودتی ایچین کرنیل سهرایه عمجه مدن برامر نامه کلدی . مترجمی

طاهر المولوی

اسلامده حرکات علمیة

(الدعوة والارشاد) ده اصول تدريس

مابعد

بدع وخرافات ، تقاليد وعادات

بو علم ، صنف مرشدینه خاقد . بو عنوان آتنده مسالمن آرسنده نمایان اولان بدعتلر ، شیوع بولان خرافات حقتده درسلر ترتیب اولونه جق و بودرسلرده اشبو بدع و خرافاتک ماثارات ، اسباب وتاریخی ، دین ودنیاده تأثیر مضری ، دائرة اسلامه داخل اولان ام و شعوبدن ، یاخود مسلمینک مجاور بولندوغی اقوامدن اهل اسلامه سرایت ایدن تقالید وعادات ایله بونلردن ضارو نافع اولانلرینک و دین ایله هیچ برمناسیتی اولمدیغی حالده لون دین ایله بویانانلرک تمیز وتفریق بسط وتقریر اولونه جقدر .

مدرس ، درسلك مقدمه سنده بودرسه اولان احتیاجك وجه وسببنی ایضاح ایدرك اشواموردن امتك ملازم بولونه جقلرینك كندی ایچون غیردن مابه الامتیازی اولان « مقومات » و « مشخصات » دن معدود اوله جغنی ، حال بوکه مابه الامتیاز والتشخص اولان خصوصاتك حسن ونافع اولمسی لایق ومناسب بولونه جغنی ، چونکه اطباء روحیین واجتماعیینك . امتلك مصاب بولوندوقلری امراضك مداواتنه ویا آنلرك حفظ صحتنه آنجق ، ام مذکوردهك بتون مشخصات مرضیه وحمیه سی حقتده وقوف تام حاصل ایتدكلری حالده موفق اوله بیله جکلرینی کوزلجه تبیین ایتایدلر . علمامز بواموری ، کلام ، مواظ ، رقائق ، اخلاق ، آداب وتاریخ کتبا بلرنده بیان ایدرلردی . بناء علیه مدرس ، درسارنده بوکتابلردن استمداد ایدر . کتب مذکوردهك بعضلری شونلردر : کتاب الاعتصام (شاطبی نك) ، کتاب المدخل (ابن الحاجك) ، کتاب تلبیس ابلیس (ابن جوزی نك) ، کتاب ایشارالحق علی الخلق (ابن المرتضی الیمانی نك) و کتاب الطریقه المحمدیه (برکوی نك) . بوندن باشقه مدرس ، بزه کتابلری واصل اولان مؤلفینک عصرندن صوکره حدود ایدن بدع وتقالیددن بحث ایدرك بونلردن بتون بیلدکلرینی ذکر ایلر .

مابعدی وار

مکاتیب

اسلام مجاهدلرندن بنغازی دازالحرکاتنده سلوم حوالیسی قوماندانلغی درعهده ایش اولان قول آغاسی عصمت غبات الدین بك طرفندن کوندربان خصوصی بر مکتوبدن :

قدرت ایمان

بك چوق چالشمغه ، فداکارلغه لزوم وار . منظومه سیاستمه ایجاب ایدن آهنگ وقوتی ویره بیلنجهیه قدر بو کی آجیلره ، المله قاتلانمغه محکومز . بوعلام محکومیتی یرته بیلیمک ایچون صرف اخلاص ایله چپالامی ، عالم سیاستی شاشیره جق خارقهلر کوسترملی ز . علی العاده غیرتله ، جعلی فداکارلقلر بزی ایچنده بولندیغمز تهلهکدن قورتاراجق قدر مظهریتلر دوغوره ماز ، یکرمنجی عصرده معجزه لر ، کرامتلر کوستردجه سنه جانلیق کوسترملی ز . بوتون بو ضرورتلر ، بوکونکی بوحاللر قارشیسندن اولدجه حرکته باشلایان عالم اسلامک انتباهنه ، خاصه مصر لیلرک حیت وغیرته ، طرابلس عربلرینک - آفریقانک بو یک ابتدائی انسانلرینک - مهابت فداکاریسنه باقوبده متأثر اولمایان ، لاقید قالان استانبول محیطنه آجیماق آلدن کلز . بوکون حیات آتیه مزله تماماً علاقه دار اوله ساعتلر کیری یورزکه بوتون ملت ، بالجه اسلامیت بر رأس متفکر حالنده بواهمیتی دقیقه لری سلامت ومحافظه موجودیتیزی تأمیننه صرف ایتکله مکلفز . زیرا بوکون عرب اسلام مجاهدلریله مدنیت صلیبیه نك معظم ، مجهز بر اردوسی چارپیشیور . بوکون ساده قوه ایمانله مجهز اولان موحدین صاحب شریعتک احد ، بدر غزالرینه نظیره لر کوستریور . دشمنک صفوف نلله ومعاوندهن متشکل ، اک صوک وسائط تخریبیه مدنیه ایله مجهز قوتلی قوللری ، مفرزه لری ، المرنده صوبا نوعندن برر تفشکی وعدده آده اون مثلی دون اولان اسلام محاربلری اوکنده خاک هلاکه سهر بلیور . ایتالیا فابریقه لرینک یتشدریدیکی بشون وسائط حرب وجدال آفریقای شالیده اکیلش گی طویلانیور . قدرت ایمانک عظمت قهارانه سی اوکنده طویلر ، تفنکلر ، مترالیوزلر ، استحقاکلر هب فائده سز قالیور . فنون عسکریه نك بی نهایت اولان نظریات وقواعدی هب معناسز سوزلر کی صریقیور .

مظالم نصرانیة

یکجه وارد اری جعفر طیار بکه ارقداشندن وارد اولان مکتوبدر : « برادر » ایتالیا نلرک طرابلس غربیه ایلك تجاوزلرنده خسته خانه ده بولندیغمدن ایلك کونی اسیر اولدم . بز خستکانی اسیر حرب تلقی ایدرك انواع مظالم ایله حبس ایتدیلر . خسته لردن بر جوق ارقداشلر مز وفات ایتدی . بر قچکون صکره بزی یوز قرق کشی اوله رق وبرواپوره بیدیره رک نابولی شهرینه یوللادیلر . نابولی ده قرق کون قالدق . یدیکمز یمک صباح آقشام طوموز ایتدر . بر کون طوموز آتی یمامک اوزره اتفاق ایتدک قراوانه بوروسی چالدى ، یمک آلمغه چیقماقد . بونک اوزرینه ایتالیا ن ضابطلری المرنده قیرباچ ایله کلهرک طایق ایله چیقساروب یمک آلدیردیلر . یمکدن استنکاف ایدنلری فنا حالده دوکدیلر . قرق کون صکره نابولیدن قازهرته شهرینه یوللادیلر ، بوراده طوموز آتی یدیرمز ایسه لرده چوق زحمت چکدیرلر . اکمک کونده اوچیوز غرام ، آجلقدن اوله جکز . چاشیر ویرمزلر ، بیتلر کوزلر تمیزی یمکه باشلادی هان جناب حق بزی بو ظالمالرندن قورتارسون . باشقه یازهمام زیرا کوزلرم یاشله دولدی قرده شم . »